

การวิเคราะห์เชิงประจักษ์ของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย

An Empirical Analysis of Foreign Direct Investment, Export and Economic Growth in Thailand

นวลละอ อานามวัฒน์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการส่งออกของไทย และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย โดยใช้ข้อมูลทศนิยมรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2536 ถึงไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2558 เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวด้วยวิธีของ Johansen & Juselius การประมาณค่าสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยแบบจำลองกำลังสองน้อยที่สุด และการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลด้วยวิธีของ Granger ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว อีกทั้งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก สต็อกทุน และผลิตภาพแรงงานก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะผลิตภาพแรงงานและสต็อกทุนส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากที่สุด ประกอบกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางสต็อกทุนและผลิตภาพแรงงานด้วย

ทั้งนี้ โครงสร้างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกของไทยไม่เปลี่ยนแปลงมากนักจากปี พ.ศ. 2536 โดยประเทศผู้ลงทุนหลักยังเป็นกลุ่มประเทศเดิมที่มีการค้าระหว่างประเทศกับไทยสูง การลงทุนโดยตรงส่วนใหญ่อยู่ในสาขาอุตสาหกรรม และสินค้าอุตสาหกรรมเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่ง สำหรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการส่งออกให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยสนับสนุนการลงทุนวิจัยและพัฒนา เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะ เทคโนโลยี และนวัตกรรม สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผลิตภาพแรงงานและสต็อกทุนส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผลิตภาพแรงงานหรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นจุดเริ่มต้นของการวิจัยและพัฒนา ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพื่อให้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว รวมทั้งการเตรียมความพร้อมของแรงงานสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย

คำสำคัญ: การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย

Abstract

The purposes of this research are (1) to study the situation of investment and export promotion policies in Thailand, and (2) to study the relationship between foreign direct investment, export, and economic growth in Thailand. This research conducted a secondary data obtained from the first quarter

of 1993 to the fourth quarter of 2015. The methodologies used in this research are (1) a long-run equilibrium relationship test proposed by Johansen & Juselius, (2) an estimate of economic growth equation by using the Ordinary Least Square model, and (3) Granger's causality model. The results showed that there was a statistically significant long-run equilibrium relationship between foreign direct investment, export, capital stock, labor productivity and the growth of the Thai economy. In particular, labor productivity, and capital stock have a greatest positive impact on growth. Also, foreign direct investment, and export support economic growth through capital stock and labor productivity as supporting factors.

In addition, the structure of foreign direct investment, and export of Thailand have not changed since 1993. The main investor countries are the former countries with high international trades with Thailand. Most of foreign direct investment falls in industries. The industrial goods is ranked as the first for export. As for investment and export promotion policies, Thailand's authorities should emphasize on enhancing competitiveness by supporting more researches and development on investment. Moreover, there should be more policies in developing human resource skills, technology, and innovation that support the findings i.e., labor productivity, and capital stock which have a greatest positive impact on growth. This is because either labor productivity or human resource development is the basis of research and development in economic field. Therefore, human resource development plays important role in foreign direct investment, and export because it supports a long-run economic growth. Also, there should be a preparation of labors for target industries.

Keywords: Foreign Direct Investment, Export, Economic Growth in Thailand

1. บทนำ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกมีบทบาทต่อเศรษฐกิจไทยมาอย่างยาวนานภายหลังการลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษ ในปี พ.ศ. 2398 และมีบทบาทความสำคัญมากขึ้น พิจารณาได้จากสัดส่วนมูลค่าคงค้างของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI Inward Stock) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเบื้องต้น (Gross

Domestic Product) เพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2538 อยู่ที่ร้อยละ 9.29 (15,701/168,998 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ, สถิติของ UNCTAD) และในปี พ.ศ. 2559 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 47.63 (188,651/396,058 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ, สถิติของ UNCTAD) อีกทั้งสัดส่วนการส่งออกสูงถึงร้อยละ 70 ของ GDP

อย่างไรก็ตาม การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในไทย (FDI Inflow) ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2559 ลดลงถึงร้อยละ 63 (ปี พ.ศ. 2558-2559 มูลค่า 305,253.77 ล้านบาท และ 111,699 ล้านบาทตามลำดับ, สถิติธนาคารแห่งประเทศไทย) และอันดับประเทศผู้รับทุนลดลงจากเดิมที่เคยอยู่ในอันดับ 3 ของประเทศสมาชิกอาเซียน แต่ในปีพ.ศ. 2559 อยู่ในอันดับ 8 ของประเทศสมาชิกอาเซียน (สถิติ Foreign Direct Investment ของ UNCTAD) อีกทั้งการส่งออกของไทยยังมีความเสี่ยงจากการที่เศรษฐกิจโลกขยายตัวต่ำ ร้อยละ 2.24 ในปี พ.ศ. 2559 (สถิติของ UNCTAD) ประกอบกับการปรับเปลี่ยนนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการส่งออกในปัจจุบันครั้งใหญ่และท้าทายความสามารถของประเทศ ซึ่งมีเป้าหมายเพิ่มขีดความสามารถในแข่งขันและยกระดับการพัฒนาเป็นประเทศรายได้สูง โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง นอกเหนือจากสิทธิประโยชน์ด้านภาษี

ดังนั้นการทำความเข้าใจสถานการณ์และนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการส่งออกจึงมีความจำเป็น ประกอบกับสถานการณ์ของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกของไทยค่อนข้างน่าเป็นห่วง ทำให้เกิดการคำถามว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไทยหรือไม่อย่างไร เพื่อที่จะได้มั่นใจได้ว่าการใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมให้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

แม้ว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกค่อนข้างมาก แต่การศึกษาลงลึกเฉพาะประเทศไทยยังมีจำกัด ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาหลายประเทศ และผลการศึกษาเชิงประจักษ์ในประเทศต่างๆ ยังไม่สามารถสรุปได้ เช่น ความสัมพันธ์ในทิศทางบวกพบในการศึกษาของ Jahri (2009) ในมาเลเซีย การศึกษาของ Hassen & Anis (2012) ในตูนิเซีย การศึกษาของ Hsia (2014) ในไต้หวัน เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์ในทิศทางลบพบในการศึกษาของ Bagli & Adhikary (2014) ในอินเดีย การศึกษาของ Yilmaz (2014) ในตุรกี เป็นต้น อีกทั้งใช้ผลิตภัณฑ์แรงงานสะท้อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเบื้องต้นที่แท้จริง/จำนวนแรงงานที่มีงานทำ) ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาอื่นที่ใช้กำลังแรงงาน อัตราการรู้หนังสือ งบประมาณการศึกษา เช่น การศึกษาของอภิญา ภูมิชัยศักดิ์ (2553) การศึกษาของ Polpat Kotrajaras, Bangorn Tubtimthong & Paitoon Wiboonchutikula (2011) เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์ และสมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการส่งออกของไทย และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยโดยใช้แบบจำลองเศรษฐกิจ โดยสมมติฐานการวิจัย คือ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก สต็อกทุน ผลผลิตภาพแรงงาน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก และมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล

3. แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาทฤษฎีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายใน (Endogenous growth theory) โดยนำเทคโนโลยีเข้าไปเป็นตัวแปรภายในแบบจำลองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้เป็นไปได้ว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการส่งออกสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวโดยผ่านช่องทางถ่ายทอดเทคโนโลยี (Tasos, 2014 ; Bekana, 2016) อีกทั้งกระตุ้นให้เกิดการพัฒนางานวิจัยที่นำการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกเข้าไปเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว (Barro & Sala-Martin, 1995 as cited in Hassen et al, 2012) ทั้งนี้ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกจะก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการดูดซับเทคโนโลยีของประเทศผู้รับทุนด้วย ซึ่งการศึกษาในแต่ละงานใช้ตัวแปรสะท้อนความสามารถในการดูดซับเทคโนโลยีแตกต่างกัน ได้แก่ นโยบายเศรษฐกิจ การพัฒนาตลาดการเงินในประเทศผู้รับทุน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น (Ang, 2009) กล่าวคือ

นโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อส่งออก ทำให้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกส่งผลบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่านโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อทดแทนการนำเข้า พบในการศึกษาของ De Mello & Fukasaku (2000) และการศึกษาของ Zang (2001) กรณีกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียตะวันออก (ได้แก่ ไต้หวัน สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์) เน้นการใช้นโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อส่งออก ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวสูงกว่ากลุ่มประเทศในลาตินอเมริกา (ได้แก่ เม็กซิโก บราซิล อาร์เจนตินา ชิลี และเอกวาดอร์) ที่เน้นการใช้นโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อทดแทนการนำเข้า อีกทั้งนโยบายเปิดเสรีการลงทุนควรดำเนินการควบคู่กับนโยบายเปิดเสรีการค้า เพื่อให้ประเทศได้รับประโยชน์จากการลงทุนของต่างประเทศ (Archanun Kohpaiboon, 2003)

การพัฒนาตลาดการเงินในประเทศ (สัดส่วนปริมาณเงินตามความหมายกว้างต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเบื้องต้น(GDP) และสัดส่วนสินเชื่อธนาคารพาณิชย์ต่อ GDP) ที่ก้าวหน้า ทำให้การจัดสรรเงินทุนมีประสิทธิภาพ ต้นทุนการกู้ยืมลดลง และประเทศผู้รับทุนได้รับประโยชน์ด้านเทคโนโลยี พบในการศึกษาของ Ang

(2009) ในไทย เก็บข้อมูลในช่วงปี ค.ศ. 1970-2004 แยกพิจารณาในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี ค.ศ. 1996 พบว่าระดับการพัฒนาตลาดการเงินในประเทศส่งผลบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากที่สุด และการพัฒนาระดับการพัฒนาตลาดการเงินที่เจริญก้าวหน้าทำให้ประเทศผู้รับทุนได้รับผลประโยชน์ด้านเทคโนโลยี แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในไทยเป็นไปในทิศทางลบ นอกจากนี้ก็มีการศึกษาของ Polpat Kotrajaras et al. (2011) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 15 ประเทศ การศึกษาของ Shahbaz & Rahman (2014) ในปากีสถาน และการศึกษาของ Yuan, F., Gouda, G. & Hongyi, L. (2015) ในจีนที่การพัฒนาตลาดการเงินในประเทศช่วยยกระดับประสิทธิภาพการส่งออกสินค้าให้ใช้เทคนิคการผลิตที่ซับซ้อนมากขึ้น

การพัฒนาทุนมนุษย์ การศึกษาส่วนใหญ่วัดจากอัตราการรู้หนังสือหรือระดับการศึกษา ดังเช่น การศึกษาอภิญา ภูมิชัยศักดิ์ (2553) ในไทย พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศส่งผลบวกต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ การศึกษา Saleem & Sial (2015) ในปากีสถาน เป็นต้น การศึกษาของ Polpat Kotrajaras et al. (2011) ในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 15 ประเทศ (รวมไทย) ในปี ค.ศ. 1990-2009 พบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและงบประมาณการศึกษาส่งผลบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ก็มีปัจจัยสนับสนุนอื่นในประเทศ ได้แก่ การเปิดเสรีการค้า (สัดส่วนการส่งออก+การนำเข้าต่อ GDP) โครงสร้างพื้นฐาน (รายจ่ายลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐ) กำลังแรงงาน สต็อกทุน เป็นต้น

สำหรับวิธีการศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีของ Johansen & Juselius (1990) ทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว และใช้วิธีของ Engle & Granger (1987) ทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เช่น การศึกษาของ Tasos, (2014) การศึกษาของ Hsia (2014) เป็นต้น แต่มีข้อจำกัดตรงที่ตัวแปรต้องหยุดนิ่งในลำดับเดียวกัน และเหมาะสมกับจำนวนตัวอย่างที่มาก ทำให้มีการศึกษาส่วนหนึ่งใช้วิธีเออาร์ดีแอล (ARDL bound Test) ของ Pesaran (2001) เพื่อแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าว และมีจำนวนตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก เช่น การศึกษาของ N' Constant & Yaoxing (2010)

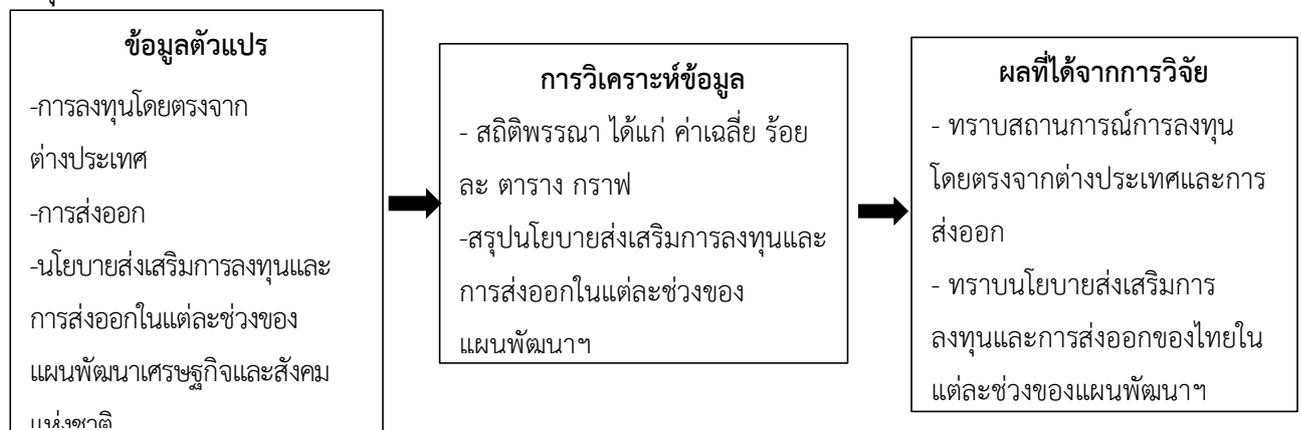
เมื่อพิจารณาผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลมีลักษณะผสมกัน กรณีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ พบในการศึกษาของ Kaur, Yadav & Gautam (2013) ในอินเดีย กรณีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ พบในการศึกษาของ Polpat Kotrajaras et al. (2011) ในเกาหลีใต้ และการศึกษาของ Roy & Mandal (2012) ในไทย กรณีการส่งออกก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ พบในการศึกษาของการศึกษาของ Tasos (2014) ในสหรัฐอเมริกา ส่วนกรณีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดการส่งออก พบในการศึกษาของ Nain & Ahmad (2010) ในอินเดีย และการศึกษาของ Shihap, Soufan & Khaliq (2014) ในจอร์แดน

สำหรับความสัมพันธ์ผ่านสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การศึกษาของ Polpat Kotrajaraset al. (2011) กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก วิเคราะห์ข้อมูลแบบพาแนล (Panel Data) พบความสัมพันธ์ในทิศทางบวก การศึกษาของ Najid, Kostelic & Ahmad (2015) ในปากีสถาน ค.ศ. 1977-2012 ใช้แบบจำลองกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) โดยแยกเป็นสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว (ตัวแปรอยู่ในรูปของมูลค่า) และสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะสั้น (ตัวแปรอยู่ในรูปของอัตราหรือผลต่าง) พบว่า การส่งออกส่งผลบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และมีค่าสัมประสิทธิ์สอดคล้องกับกฎการลดน้อยถอยลง กล่าวคือ ค่าสัมประสิทธิ์ในระยะสั้นสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์ในระยะยาว นอกจากนี้ก็มีการศึกษาของ Ali Shah, Ul Haq & Farooq (2015) ในปากีสถาน ใช้วิธีการเช่นเดียวกัน พบว่า เฉพาะการส่งออกสินค้าที่มีใช้เกษตรมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม การศึกษาบางงานพบความสัมพันธ์ในทิศทางลบระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น การศึกษาของ Umaru, Donga & Hayatudeen (2013) ในไนจีเรีย การศึกษาของ Ang (2009) ในไทย เป็นต้น

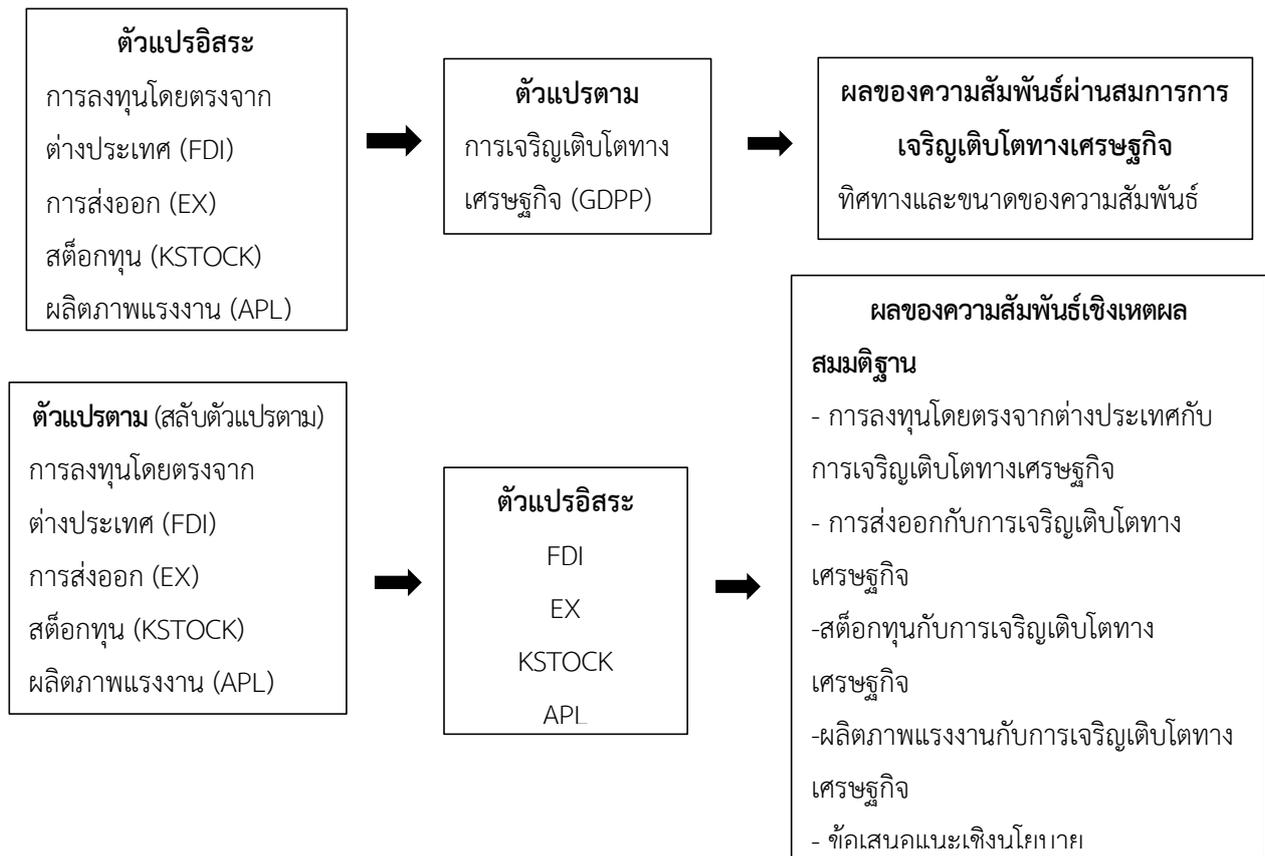
จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การศึกษาลงลึกเฉพาะประเทศไทยยังมีจำกัด ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาหลายประเทศ (รวมไทย) ซึ่งใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบพาแนล โดยมีข้อสมมติว่าปัจจัยพื้นฐานเศรษฐกิจในแต่ละประเทศคล้ายๆ กัน อีกทั้งส่วนใหญ่ศึกษาเฉพาะการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศหรือการส่งออก (ร่วมกับตัวแปรสนับสนุนอื่น) ทำให้เกิดการพัฒนางานวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาทั้งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออก ทั้งนี้เพราะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งผ่านช่องทางการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ และใช้ผลิตภาพแรงงานสะท้อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาที่ใช้อัตราการรู้หนังสือ ทั้งนี้เพราะการอ่านเขียนได้ของประชาชนเป็นการศึกษาภาคบังคับอยู่แล้ว อีกทั้งใช้ตัวแปรสต็อกทุนด้วย ซึ่งเป็นการลงทุนในสิ่งปลูกสร้าง (รวมสิ่งปลูกสร้างที่เกิดจากการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน) และเครื่องมือเครื่องจักร เพื่อก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการ

ดังนั้นการใช้ผลิตภาพแรงงานและสต็อกทุนเป็นตัวแปรที่เหมาะสม อีกทั้งสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการส่งออกของไทยในปัจจุบันที่เน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้วยการลงทุนวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลิตภาพแรงงานและสต็อกทุน โดยในส่วนของวิธีการศึกษา เลือกใช้วิธีของ Johansen แม้ว่าวิธีเออาร์ดีแอลมีข้อดีในกรณีจำนวนตัวอย่างที่มีขนาดเล็ก แต่การวิจัยครั้งนี้ไม่ติดปัญหา ดังกล่าวจำนวนตัวอย่าง ทำให้มีกรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้งสองข้อ ดังภาพที่ 1

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

วัตถุประสงค์ที่ 2

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นข้อมูลทุติยภูมิรายไตรมาส ตั้งแต่ พ.ศ. 2536-2558 รวม 92 ข้อมูล ได้แก่ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) การส่งออก (EX) สต็อกทุน (KSTOCK) ผลิตภาพแรงงาน (APL) และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเบื้องต้นเฉลี่ยต่อหัวประชากร (GDPP) หรือการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีนิยามและแหล่งที่มาของข้อมูล ดังนี้

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ หมายถึง มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในบัญชีดุลการชำระเงินสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทย และปรับให้เป็นค่าที่แท้จริงโดยใช้ดัชนีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP deflator)

การส่งออก หมายถึง มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการ ณ ราคาคงที่ มาจากตารางผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศรายไตรมาส สถิติของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

สต็อกทุน หมายถึง มูลค่าสต็อกทุนรวมเบื้องต้น ณ ราคาคงที่ สถิติสศช. โดยปรับข้อมูลรายปีเป็นรายไตรมาส ใช้วิธี Exponential Smoothing

ผลิตภาพแรงงาน หมายถึง ผลผลิตเฉลี่ยต่อแรงงาน คำนวณจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเบื้องต้น ณ ราคาคงที่หารด้วยจำนวนแรงงานที่มีงานทำ ซึ่งเป็นการวัดผลิตภาพการผลิตแบบบางส่วน ทั้งนี้เพราะการวัดผลิตภาพการผลิตโดยรวมมีข้อกีดในการหาข้อมูล สำหรับจำนวนแรงงานผู้มีงานทำมาจากสถิติของสศช.

นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักยุทธศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ และบริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด เพื่อประกอบกรวิเคราะห์เชิงพรรณนา

วิธีการศึกษาโดยใช้แบบจำลองเศรษฐมิติ โดยเริ่มจากทดสอบความนิ่งของตัวแปร ทั้งนี้เพราะการทดสอบความสัมพันธ์คู่ในระยะเวลาและความสัมพันธ์เชิงเหตุผล กำหนดให้ตัวแปรต้องมีคุณสมบัติหนึ่ง ขณะที่ข้อมูลอนุเวลาส่วนใหญ่ก็มีคุณสมบัติไม่นิ่ง กล่าวคือ ตัวแปรมีการเคลื่อนไหวไปตามแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตามระยะเวลา ถ้าตัวแปรใดไม่นิ่ง โดยทั่วไปจำเป็นต้องทำการหาผลต่างอันดับที่หนึ่ง (First Differencing, I(1)) เพื่อให้ตัวแปรมีคุณสมบัติหนึ่งก่อนนำไปประมาณค่าสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เว้นแต่ตัวแปรเหล่านั้นมีความสัมพันธ์คู่ระยะยาว จึงจะสามารถนำตัวแปรเหล่านั้นไปประมาณค่าด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดได้ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ไม่แท้จริง ซึ่งการทดสอบความสัมพันธ์คู่ระยะยาว ใช้วิธีของ Johansen et al. (1990)

หลังจากทดสอบความสัมพันธ์คู่ระยะยาวแล้ว ขั้นตอนต่อมาเป็นการวิเคราะห์สมการการถดถอย เพื่อประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยใช้แบบจำลองสมการถดถอยเชิงซ้อน ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด จัดให้อยู่ในรูปของ Logarithm และแยกเป็นสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะสั้นและระยะยาว ดังเช่น การศึกษาของ Najid et al. (2015)

$$GDPP = f(FDI, EX, KSTOCK, APL) \text{ -----(1)}$$

$$GDPP = \beta_0 + \beta_1 FDI + \beta_2 EX + \beta_3 KSTOCK + \beta_4 APL + \epsilon \text{ -----(2)}$$

- โดยที่ GDPP = การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
- FDI = การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ
- EX = การส่งออกสินค้าและบริการ
- KSTOCK = สต็อกทุนถาวรเบื้องต้น
- APL = ผลิตภาพแรงงาน
- ϵ = ค่าความคลาดเคลื่อน

ค่าสัมประสิทธิ์หรือค่าพารามิเตอร์ $\beta_0, \beta_1, \beta_2, \beta_3$ และ β_4 = ค่าความยืดหยุ่นของ FDI, EX, KSTOCK และ APL

ขั้นตอนสุดท้าย การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เพื่อวิเคราะห์ว่าตัวแปรใดเป็นสาเหตุ และตัวแปรใดเป็นผลของสาเหตุ โดยใช้วิธี Granger Causality test ซึ่งในการทดสอบสมมติฐานพิจารณาจากค่า p-value (Probability

Value) ถ้าหากค่า p-value ที่คำนวณได้น้อยกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เราจะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) แต่ถ้า p-value ที่คำนวณได้มากกว่าระดับนัยสำคัญ (α) เราจะยอมรับสมมติฐานหลัก สำหรับตัวแปรอื่นที่เหลือก็สามารถทดสอบสมมติฐานได้ในทำนองเดียวกัน

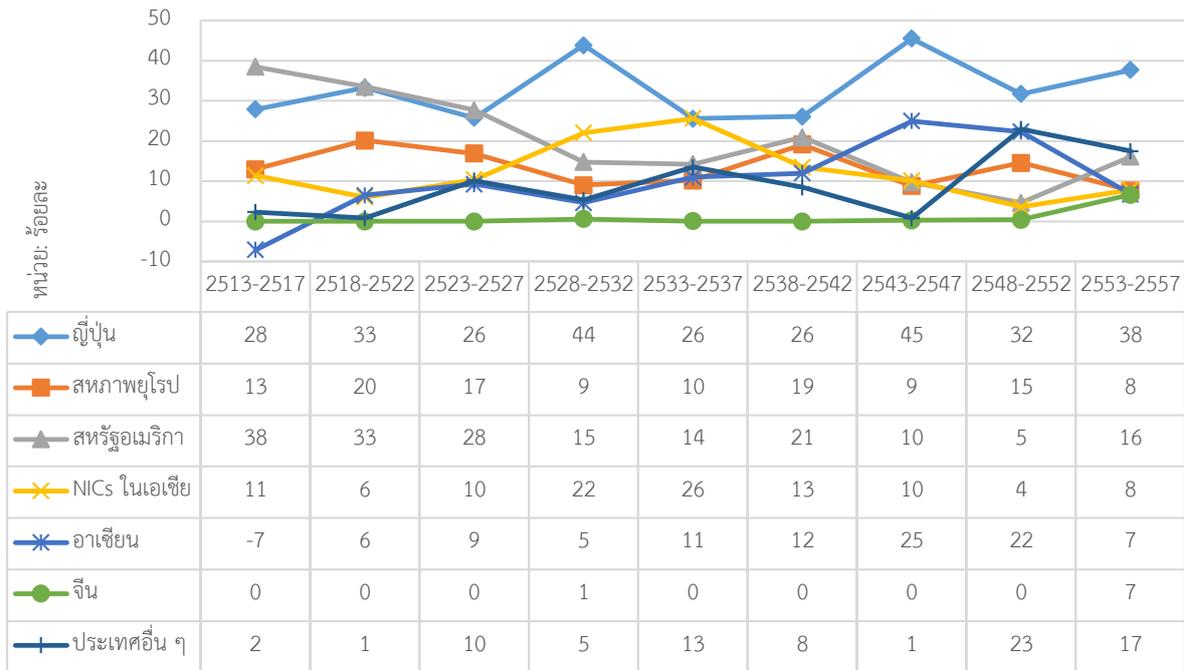
5. ผลการวิจัย

สถานการณ์การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออก โครงสร้างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศแยกตามประเทศ ตามภาพที่ 2 พบว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศผู้ลงทุนมากที่สุด รองลงมาเป็นสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย¹ (ฮ่องกง เกาหลีใต้ และไต้หวัน) อาเซียน จีน โดยในปี พ.ศ. 2559 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของไทย (FDI Inflow) ลดลงร้อยละ 63 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะสหภาพยุโรป ถอนการลงทุนประมาณร้อยละ 140 ของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศทั้งหมด สำหรับประเทศผู้ลงทุน 5 อันดับแรกในไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น ร้อยละ 105.36 ของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศทั้งหมด (ทั้งนี้เพราะสหภาพยุโรปและประเทศอื่นถอนการลงทุน) รองลงมาเป็นสิงคโปร์ ร้อยละ 60.05 ฮ่องกง ร้อยละ 34.90 จีน ร้อยละ 33.88 สหรัฐอเมริกา ร้อยละ 12.87 ส่วนที่เหลือเป็นประเทศอื่นๆ ร้อยละ 24 (คำนวณจากสถิติศปท.)

เมื่อพิจารณาโครงสร้างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศแยกตามสาขา พบว่า สาขาอุตสาหกรรมมีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากที่สุด ในปี พ.ศ. 2559 อยู่ที่ร้อยละ 46.61 ของการลงทุนโดยตรงในทุกสาขา โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์มากที่สุด ร้อยละ 22 ของการลงทุนโดยตรงในสาขาอุตสาหกรรมทั้งหมด รองลงมาเป็นการเงิน การประกันภัย ร้อยละ 30 การบริการ (เช่น ที่พักและบริการอาหาร การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า) ร้อยละ 24.12 สาขาการขนส่งชายปลีก ติดลบร้อยละ 32.72 ก่อสร้างติดลบ ร้อยละ 10 (คำนวณจากสถิติศปท.)

สำหรับการส่งออกในปี พ.ศ. 2559 ขยายตัวร้อยละ 2.07 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2558 (ปี พ.ศ. 2558 -2559 มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการอยู่ที่ 7,218,064 ล้านบาท และ 7,367,368 ล้านบาท ตามลำดับ, สถิติศสข.) ซึ่งประเทศคู่ค้าสำคัญเป็นประเทศผู้ลงทุนหลักในไทย สินค้าส่งออกอันดับหนึ่งเป็นสินค้าอุตสาหกรรม (ได้แก่ เครื่องจักร ชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ เป็นต้น) โดยอาเซียนเป็นตลาดส่งออกหลัก ร้อยละ 25.43 ของการส่งออกรวม รองลงมาเป็นนาฟต้า ร้อยละ 13.30 จีน ร้อยละ 11.04 สหภาพยุโรป ร้อยละ 10.24 และญี่ปุ่น ร้อยละ 9.5 ซึ่งเครื่องจักรเป็นสินค้าส่งออกมากที่สุด ร้อยละ 45 ของการส่งออกสินค้าทั้งหมด รองลงมาเป็นอาหาร ร้อยละ 12.5 สินค้าอุตสาหกรรม 12.3 และเคมีภัณฑ์ ร้อยละ 9.2 (คำนวณจากสถิติศปท.)

¹ คำว่าประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชียในงานวิจัยฉบับนี้ ประกอบด้วย ฮ่องกง ไต้หวัน และเกาหลีใต้ ทั้งนี้เพราะเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีระดับความเจริญก้าวหน้าและเข้ามาลงทุนโดยตรงในไทยสูงมากภายหลังข้อตกลงพลาซ่าแอกคอร์ด (Plaza Accord) ซึ่งเป็นข้อตกลงที่ทำให้ค่าเงินในประเทศเหล่านั้นแข็งค่าขึ้น และในช่วงปี พ.ศ. 2528-2537 การลงทุนจากประเทศกลุ่มนี้สูงเป็นอันดับสองรองจากญี่ปุ่น

ภาพที่ 2 สัดส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเฉลี่ยแยกกลุ่มประเทศ

หมายเหตุ : ตัวเลขค่าเฉลี่ยช่วงละ 5 ปี

ที่มา : คำนวณจากสถิติธนาคารแห่งประเทศไทยตารางที่ XLS_XT_015 และตารางที่ EC_XT_056

นโยบายส่งเสริมการลงทุนของไทย นโยบายส่งเสริมการลงทุนของไทยมีพัฒนาการปรับเปลี่ยนไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและความเหมาะสมของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ²

นโยบายส่งเสริมการลงทุนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 - 2 (พ.ศ. 2504 - 2514) ใช้นโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อทดแทนการนำเข้า และปรับปรุงกฎหมายการลงทุนใหม่เป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2505 โดยส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรม 3 ประเภท ประเภทแรก อุตสาหกรรมหนัก ได้แก่ ถลุงแร่โลหะ ยานยนต์ เครื่องจักรการเกษตร เป็นต้น ประเภทที่สอง อุตสาหกรรมขั้นกลาง ได้แก่ ชิ้นส่วนอะไหล่รถยนต์ ชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้า ชิ้นส่วนอุปกรณ์เครื่องจักร เป็นต้น ประเภทสุดท้าย อุตสาหกรรมพื้นฐาน ได้แก่ เหล็กแผ่น ดีบุก สิ่งทอ เป็นต้น

นโยบายส่งเสริมการลงทุนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 - 7 (พ.ศ. 2515 - 2539) ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 เน้นนโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อส่งออก ในช่วงแรกส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตร ต่อมาเป็นอุตสาหกรรมเบา (ได้แก่ เสื้อผ้า อาหารกระป๋อง อัญมณี เครื่องหนัง เป็นต้น) ควบคู่กับการส่งเสริมอุตสาหกรรมสินค้าขั้นกลาง (ได้แก่ ชิ้นส่วน

² รวบรวมเรียบเรียงจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2560, จาก http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=develop_issue และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. กฎหมายระเบียบ และประกาศ. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2560, จาก http://www.boei.go.th/newboei/index.php?page=boei_announcements

เครื่องใช้ไฟฟ้า อะไหล่รถยนต์ เส้นใยประดิษฐ์ ปีโตรเคมี เคมีภัณฑ์ เป็นต้น) อีกทั้งกำหนดสิทธิประโยชน์ทางภาษี อารตามเขตส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้เกิดการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ ส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรม พ.ศ. 2505 และออกพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 ต่อมา แก้ไขเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534

นโยบายส่งเสริมการลงทุนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 - 9 (พ.ศ. 2540 - 2549) ภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ภาครัฐได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายด้วยการออกพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 เพื่อให้นักลงทุนต่างชาติสามารถถือหุ้นข้างมากหรือทั้งหมดถ้าเป็นกิจการอุตสาหกรรม โดยเริ่มมีนโยบาย ส่งเสริมการลงทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 6/2546 เรื่อง นโยบายส่งเสริม SMEs ของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (สทท.)) การให้สิทธิประโยชน์ ด้านภาษีจูงใจให้เกิดการลงทุนวิจัยและพัฒนา ปรากฏได้จากนโยบายพัฒนาทักษะ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 1/2547 เรื่อง นโยบาย ส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาทักษะ เทคโนโลยี และนวัตกรรม สทท.) อีกทั้งมีนโยบายศูนย์กลางอุตสาหกรรมยานยนต์ และอิเล็กทรอนิกส์ (ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ ส. 2/2546 เรื่องการให้การส่งเสริมกิจการผลิต รถยนต์และประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 4/2549 เรื่อง นโยบายส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรม อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า สทท.)

นโยบายส่งเสริมการลงทุนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2555) แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ยังคงมี นโยบายพัฒนาให้ไทยเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพสูง (ได้แก่ ยานยนต์ ชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าและสินค้า อิเล็กทรอนิกส์ ปีโตรเคมี ยาง และแพชั่น) ควบคู่กับนโยบายส่งเสริมการลงทุน เพื่อพัฒนาทักษะ เทคโนโลยี และ นวัตกรรม

นโยบายส่งเสริมการลงทุนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2556 - 2559) โดยการปรับเปลี่ยนจาก นโยบายส่งเสริมการลงทุนแบบกว้างและครอบคลุมเกือบทุกกิจการมาเป็นการส่งเสริมการลงทุนที่มีเป้าหมายชัดเจน และมีการจัดลำดับความสำคัญ (ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 2/2557 เรื่องนโยบายและหลักเกณฑ์ ส่งเสริมการลงทุน) และส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (ประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 4/2557 เรื่องนโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษที่ 1/2558 และ 2/2558 เรื่องนโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สทท.)

นโยบายส่งเสริมการลงทุนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ส่งเสริมการลงทุนใน อุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง และส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาค ตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) (แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.

2560 การออกพระราชบัญญัติการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศสำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก สำหรับอุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพ (First S-Curve) ได้แก่ ยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและเชิงสุขภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และการแปรรูปอาหาร และอุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) ได้แก่ หุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม การบินและโลจิสติกส์ เชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ ดิจิทัล และการแพทย์ครบวงจร นอกจากนี้ยังมีมาตรการอื่น ได้แก่ การส่งเสริมการลงทุนสถานฝึกฝนวิชาชีพและสถานศึกษาที่มีศักยภาพสูงซึ่งมุ่งเน้นการเรียนการสอนในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาตรการดึงดูดผู้เชี่ยวชาญระดับโลก เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า นโยบายส่งเสริมการลงทุนเน้นความสำคัญของการพัฒนาอุตสาหกรรม ปรากฏได้จากการมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 จนถึงฉบับปัจจุบัน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์ และชิ้นส่วนสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ที่มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นศูนย์กลางการผลิตในภูมิภาค ซึ่งอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมากที่สุดในปี พ.ศ. 2559 อยู่ที่ร้อยละ 46.61 ของการลงทุนโดยตรงในทุกสาขา โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์มีสัดส่วนการลงทุนโดยตรงมากที่สุด ร้อยละ 22 ของการลงทุนโดยตรงในสาขาอุตสาหกรรมทั้งหมด อีกทั้งสินค้าอุตสาหกรรมเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสูง ได้แก่ เครื่องจักร ชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ และยานยนต์ (สถิติรพท.) สำหรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนในปัจจุบันเน้นความสำคัญของการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีเพื่อจูงใจให้เกิดการลงทุนวิจัยและพัฒนา ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เพื่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม และมีส่วนช่วยให้ยกระดับการพัฒนาเป็นประเทศรายได้สูง

นโยบายส่งเสริมการส่งออกของไทย นโยบายส่งเสริมการส่งออกของไทยได้มีพัฒนาการปรับเปลี่ยนไปตามทิศทางการพัฒนาประเทศและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ³

นโยบายส่งเสริมการส่งออกในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1- 6 (พ.ศ. 2504 – 2534) ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1- 2 (พ.ศ. 2504 – 2514) ภาครัฐใช้นโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อทดแทนการนำเข้า ต่อมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515) ใช้นโยบายส่งเสริมส่งออก ซึ่งในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3-6 (พ.ศ. 2515-2534) ใช้มาตรการเร่งรัดการส่งออก โดยกำหนดเป้าหมายการขยายตัวการส่งออกในระดับสูง กล่าวคือ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) กำหนดเป้าหมายการส่งออกขยายตัวร้อยละ 7 ต่อปี แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) การส่งออกขยายตัวร้อยละ 13.7 ต่อปี แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) การส่งออกขยายตัวร้อยละ 22.3

³ รวบรวมเรียบเรียงจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2560, จาก http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=develop_issue

ต่อปี แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) กำหนดเป้าหมายอัตราการขยายตัวของการส่งออกเฉลี่ย ร้อยละ 9.9 ต่อปี นอกจากนี้ยังมีนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า ซึ่งมีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย -ลาว แห่งที่ 1 หนองคาย-เวียงจันทน์ ในปี พ.ศ. 2534 เพื่อเปิดประตูการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน

นโยบายส่งเสริมการส่งออกในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7- 8 (พ.ศ. 2535 - 2544) ไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ในปี พ.ศ. 2536 ซึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) กำหนดเป้าหมายการส่งออกขยายตัวร้อยละ 14.7 ต่อปี อีกทั้งมีนโยบายพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้าในภูมิภาคอินโดจีน ส่วนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ไม่ได้กำหนดเป้าหมายอัตราการขยายตัวการส่งออก แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพสินค้าส่งออกให้มีมาตรฐานในระดับสากล ซึ่งผู้ส่งออกต้องดำเนินการให้ได้การรับรองระบบคุณภาพ (ISO 9000) อีกทั้งมีนโยบายสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในระดับอนุภูมิภาค ดังเช่น การพัฒนาพื้นที่ภายใต้ความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Subregion Economic Cooperation Program: GMS) ได้แก่ ไทย ลาว เมียนมาร์ กัมพูชา เวียดนาม และจีน (มณฑลยูนนาน)

นโยบายส่งเสริมการส่งออกในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-10 (พ.ศ. 2545 - 2554) เมื่อการค้าของโลกเปิดเสรีมากขึ้น ทำให้ในช่วงนี้ใช้วิธีเจรจาทำความตกลงกับต่างประเทศ โดยในช่วงปี พ.ศ. 2544- 2546 ไทยมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำเขตการค้าเสรี(Free Trade Area: FTA) กับต่างประเทศถึง 8 ประเทศ ได้แก่ จีน อียิปต์ เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา อินเดีย แอฟริกาใต้ ซิลี และออสเตรเลีย (FTA Factbook กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ) โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) กำหนดเป้าหมายการส่งออกขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6 ต่อปี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ GMS

นโยบายส่งเสริมการส่งออกในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11-12 (พ.ศ. 2555 - 2564) ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ให้ความสำคัญกับการค้าชายแดน โดยกำหนดเป้าหมายเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดน ร้อยละ 15 ต่อปี การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดน ส่วนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) กำหนดเป้าหมายให้การส่งออกขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 4 โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ให้เกิดการเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและอาเซียน การพัฒนากฎระเบียบและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ผ่านสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีคุณสมบัติไม่หนึ่งที่อันดับของข้อมูล ที่ Level แต่มีคุณสมบัติหนึ่งในอันดับเดียวกันที่ผลต่างอันดับหนึ่ง (ภาคผนวก ตารางที่ 1) และมีความสัมพันธ์ดูระยะยาวกัน 1 สมการ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 (ภาคผนวก ตารางที่ 2) แสดงว่า ตัวแปรเศรษฐกิจในแบบจำลองเคลื่อนไหวในทิศทางใดทิศทางหนึ่งที่สอดคล้องกันในระยะยาว เมื่อนำตัวแปรในแบบจำลอง

มาประมาณค่าสัมประสิทธิ์ โดยแยกเป็นสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวและในระยะสั้น (คิดมูลค่าของตัวแปรในรูปของอัตราการเติบโต (Growth) ซึ่งจัดให้อยู่ในรูปของลอการิทึม และแก้ปัญหาตัวรบกวนในแต่ละช่วงเวลามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Autocorrelation) ทำให้ได้สมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนี้

สมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว

$$GDPP = -6.210 - 0.008FDI + 0.157EX + 0.513KSTOCK + 0.539APL$$

$$(-1.951) \quad (-2.269)^* \quad (3.472)^{**} \quad (2.528)^{**} \quad (6.799)^{**}$$

$$R^2 = 0.9884$$

$$\bar{R}^2 = 0.9872$$

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ ( ) คือ ค่า t-statistic

** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 * มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

ผลการประมาณค่าสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว พบว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) การส่งออก (EX) สต็อกหุ้น (KSTOCK) และผลิตภาพแรงงาน (APL) สามารถอธิบายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDPP) ได้ร้อยละ 98.72 (ค่า Adjust $R^2 = 0.9871$) และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับสมมติฐาน ยกเว้นการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม แต่มีค่าสัมประสิทธิ์น้อยมาก (ร้อยละ 0.008) โดยผลิตภาพแรงงานส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวมากที่สุด กล่าวคือ ถ้าผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.539 อีกทั้งเป็นตัวแปรเดียวที่มีค่าสัมประสิทธิ์ในระยะยาวเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ ขณะที่ตัวแปรอื่นมีค่าสัมประสิทธิ์ลดลงเป็นไปตามกฎการลดน้อยถอยลง รองลงมาเป็นสต็อกหุ้น ร้อยละ 0.513

สมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะสั้น

$$GDPP = 0.084 + 0.0007FDI + 0.283EX + 6.71KSTOCK + 0.502APL$$

$$(0.329) \quad (0.796) \quad (7.767)^{**} \quad (1.517)^{**} \quad (14.250)^{**}$$

$$R^2 = 0.7808$$

$$\bar{R}^2 = 0.77$$

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ ( ) คือ ค่า t-statistic

** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 * มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95%

ผลการประมาณค่าสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะสั้น พบว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก สต็อกหุ้น และผลิตภาพแรงงาน สามารถอธิบายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDPP) ได้ร้อยละ 77 (ค่า Adjust $R^2 = 0.77$) สอดคล้องกับสมมติฐาน ยกเว้นการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศไม่มีนัยสำคัญ

โดยสต็อกทุนส่งผลบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะสั้นมากที่สุด กล่าวคือ ถ้าสต็อกทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ร้อยละ 6.71 รองลงมาเป็นผลิตภาพแรงงาน ร้อยละ 0.502

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผล โดยทดสอบตัวแปรทุกตัวพร้อมกันและสลับกันเป็นตัวแปรตาม ปรากฏผลตามตารางที่ 1 พบว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) การส่งออก (EX) สต็อกทุน (KSTOCK) และผลิตภาพแรงงาน (APL) ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDPP) สำหรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (FDI-led Growth) และการส่งออกก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (EX-led Growth) ส่วนสต็อกทุนและผลิตภาพแรงงานมีความสัมพันธ์แบบสองทิศทางกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ สต็อกทุนก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจก็ก่อให้เกิดสต็อกทุนด้วย เช่นเดียวกับผลิตภาพแรงงาน (APL) และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ก่อให้เกิดสต็อกทุนและผลิตภาพแรงงานด้วย อีกทั้งสต็อกทุนยังก่อให้เกิดการส่งออก ซึ่งผลิตภาพแรงงานกับการส่งออกมีความสัมพันธ์กันแบบสองทิศทาง

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล

ตัวแปรตาม									
GDPP		FDI		EX		KSTOCK		APL	
ตัวแปรอิสระ	Chi-sq	ตัวแปรอิสระ	Chi-sq	ตัวแปรอิสระ	Chi-sq	ตัวแปรอิสระ	Chi-sq	ตัวแปรอิสระ	Chi-sq
FDI	11.71**	GDPP	4.68	GDPP	7.09	GDPP	15.01***	GDPP	13.94**
EX	23.68***	EX	1.97	FDI	4.83	FDI	27.80***	FDI	14.81***
KSTOCK	15.66***	KSTOCK	8.21	KSTOCK	11.84**	EX	5.73	EX	10.54*
APL	10.09*	AP	3.43	APL	12.89**	APL	6.42	KSTOCK	6.23

หมายเหตุ : Chi-sq คือ Chi-square * มีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

** มีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 *** มีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

ที่มา : จากการคำนวณโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

6. สรุปและข้อเสนอแนะ

ประเทศผู้ลงทุนหลักในไทยเป็นกลุ่มประเทศเดิมที่มีการค้าระหว่างประเทศกับไทยสูง การลงทุนโดยตรงส่วนใหญ่อยู่ในสาขาอุตสาหกรรม สินค้าอุตสาหกรรมเป็นสินค้าส่งออกอันดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การลงทุนโดยตรงจากสหภาพยุโรปลดลงมากในปี พ.ศ. 2559 สำหรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการส่งออกในปัจจุบันเน้นความสำคัญของการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ การลงทุนวิจัยและพัฒนา การถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มาพร้อมกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ นโยบายส่งเสริมอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการวิจัยและพัฒนา และความสามารถในการดูดซับเทคโนโลยี นอกจากนี้การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย (ได้แก่ ยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและเชิงสุขภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ การแปรรูปอาหาร หุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม เป็นต้น) ทำให้การเตรียมความพร้อมของกำลังแรงงานเป็นสิ่งจำเป็น

สำหรับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก สต็อกทุน ผลิตภัณฑ์มวลรวมและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้เพราะการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก สต็อกทุน และผลิตภัณฑ์มวลรวมก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับสมมติฐาน แม้ว่าทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปในทิศทางตรงข้ามกัน แต่มีค่าสัมประสิทธิ์น้อยมาก (เกือบร้อยละ 0) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ang (2009) ในไทย ถ้าพิจารณาในอีกแง่หนึ่งแสดงว่า เศรษฐกิจของประเทศไทยยังคงพึ่งพาการลงทุนของผู้ประกอบการไทยเป็นหลัก ทำให้ยังมีโอกาสสนับสนุนบทบาทของผู้ประกอบการไทยให้ขยายตัวมากขึ้น ขณะที่ผลการศึกษาของ Roy et al. (2012) ในไทยพบความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะวิธีวิเคราะห์ข้อมูล Cross-country ในกลุ่มประเทศเอเชีย (รวมไทย) ซึ่งมีข้อสมมติว่าแต่ละประเทศมีปัจจัยพื้นฐานเศรษฐกิจคล้ายๆ กัน

ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์ในลักษณะที่ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการส่งออกก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตรงข้ามกับการศึกษาของ Zhang (2001) ที่พบว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะช่วงระยะเวลาในการศึกษาแตกต่างกัน โดยศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2500-2540 ซึ่งเป็นช่วงที่ค่าจ้างแรงงานต่ำ และเศรษฐกิจขยายตัวสูง ทำให้ดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ส่วนการศึกษาของ Polpat Kotrajaras et al. (2011) พบความสัมพันธ์แบบสองทิศทางระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

การที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมและสต็อกทุนส่งผลบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากที่สุด อีกทั้งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยผ่านผลิตภัณฑ์มวลรวมและสต็อก

ทุน สหพันธ์ความสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการลงทุนและการส่งออกที่เน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลิตภาพแรงงานและสต็อกทุน ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกระดับให้เกิดทักษะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ แม้ว่าภาครัฐมีการจัดการศึกษาให้กับประชาชนอยู่แล้ว แต่ประเด็นก็คือการหามาตรการให้เกิดการพัฒนาทักษะ เทคโนโลยี และนวัตกรรม รวมทั้งการเตรียมพร้อมสำหรับแรงงานไทยในอุตสาหกรรมเป้าหมาย อย่างเช่น แนวโน้มการผลิตรถยนต์ไฟฟ้า ชิ้นส่วน และอุปกรณ์ ทำให้การหาแนวทางให้แรงงานและผู้ประกอบการไทย ได้มีโอกาสเรียนรู้เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่สำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- อภิญา ภูมิชัยศักดิ์. (2553). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการขยายตัวของเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2560). *สถิติภาคเศรษฐกิจต่างประเทศของไทย*. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2560, จาก <https://www.bot.or.th/Thai/Statistics/ContactPerson/Pages/default.aspx?pie2=11&pit2=20>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สถิติผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศรายไตรมาส*. สืบค้น 15 มกราคม 2560, จาก http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=qgdp_page
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สถิติสต็อกทุนของประเทศไทยฉบับ พ.ศ. 2558*. สืบค้น 25 มีนาคม 2559, จาก http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=capital_stock
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*. สืบค้น 5 พฤษภาคม 2560, จาก http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=develop_issue
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2560). *กฎหมาย ระเบียบ และประกาศ*. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2560, จาก http://www.boi.go.th/newboi/index.php?page=boi_announcements
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. (ม.ป.ป.). *FTA Fact Book*. สืบค้น 20 กันยายน 2558, จาก <http://www.dtn.go.th/images/64/FTAFactbook.pdf>
- Ali Shah, S.W., Ul Haq, M.A. & Farooq, R.M.A. (2015). Agricultural Export and Economic Growth: A Case Study of Pakistan. *Public Policy and Administration Research*, 5(8), 88-96.
- Ang, J.B. (2009). Foreign Direct Investment and its impact on the Thai economy: the role of financial development. *Journal of Economics and Finance*, 33, 316-323.
- Archanun Kohpaiboon. (2003). Foreign trade regimes and the FDI-growth nexus: A case study of Thailand. *The Journal of Development Studies*, 40(2), 55-69.
- Bagli, S. & Adhikary, M. (2014). FDI inflow and Economic Growth in India an Empirical Analysis. *Economic Affairs*, 59(1), 23-33.
- Barro, R.J. & Sala-i-Martin, X. (1995). *Economic Growth*. McGraw-Hill, New York.

- Bekana, D.M. (2016). Determinants of Foreign Direct Investment in ETHIOPIA; Time Series Evidence from 1991-2013. *The Journal of Developing Areas*, 5(1), 141-155.
- De Mello, L.R. Jr. & Fukasaru, K. (2000). Trade and Foreign Direct Investment in Latin America and Southeast Asia: Temporal Causality Analysis. *Journal of International Development*, 12(7), 903-924.
- Engle, R.F., & Granger, C.W.J. (1987). Cointegration and Error Correction representation, Estimation and Testing. *Econometrica*. 55, 251-276.
- Hassen, S. & Ochi Anis, O. (2012). Foreign Direct Investment (FDI) and Economic Growth: an approach in terms of cointegration for the case of Tunisia. *Journal of Applied Finance & Banking*, 2(4),193-207.
- Hsia, S.-M. (2014). Foreign Direct Investment, Trade and Economic Growth in Taiwan. *Modern Economy*, 5, 21-23.
- Jajri, I. (2009). Foreign Direct Investment and Economics Growth: Cointegration Techniques. *The IUP Journal of Managerial Economics*, VII(3&4), 7-18.
- Johansen, S., & Juselius, K. (1990). Maximum likelihood estimation and inference on cointegration with applications to the demand for money. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 52, 169-210.
- Kaur, M., Yadav, S.S. & Gautam, V. (2013). A bivariate causality link between foreign direct investment and economic growth Evidence from India. *Journal of International Trade Law and Policy*, 12(1), 68-79.
- Nain, Md. Z & Ahmad, W. (2010). Export-led Growth Hypothesis in India: Some Further Evidencds. *The IUP Journal of Monetary Economics*, VIII(3), 69-82.
- Najid, A., Kostelic, K. & Ahmad, A. (2015). Is Export Led- Growth Hypothesis valid in Pakistan? If So. How Relevant is Export to Europe?. *Conference Proceeding of the International Scientific Conference* (193-213). Juraj Dobrila University of Pura.
- N' Constant, B. Z.S., & Yaoxing, Y. (2010). The Relationship between Foreign Direct Investment, Trade Openness and Growth in Cote d'Ivoire. *International Journal of Business and Management*, 5(7), 99-107.
- Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationship. *Journal of Applied Economics*, 16, 289-326.
- Polpat Kotrajaras, Bangorn Tubtimtong & Paitoon Wiboonchutikula. (2011). Does FDI Enhance Economic Growth? New Evidence from East Asia. *ASEAN Economic Bulletin*, 28(2), 183-202.

- Umara, A., Donga, M. & Hayatudeen, S. Z. (2013). An Empirical Investigation into the Effect of Openness of the Economy on the Growth of Output (RGDP) in Nigeria from 1986-2010. *Journal of Emerging Trends in Economics and Management Science*, 4(6), 554-564.
- Roy, S. & Mandal, K. (2012). Empirical Evidence on the Relationship between Foreign Direct Investment and Economic Growth: A Cross-Country Exploration in Asia. *Seoul Journal of Economics*, 25(4), 413-439.
- Saleem A. & Sial, M.H.. (2015). Exports-Growth nexus in Pakistan Cointegration and Causality Analysis. *Pakistan Economic and Social Review*, 53(1), 17-46.
- Shahbaz, M. & Rahman, M.M. (2014). Export, Financial development and Economic Growth in Pakistan. *International Journal of Development*, 13(2),155-170.
- Shihab, R.A., Soufan, T & Khaliq, S. A. (2014). The Causal Relationship between Export and Economic in Jordan. *International Journal of Business and Social Science*, 5(3), 302-308.
- Tasos, S. (2014). Dynamic Relationship between Growth, Foreign Direct Investment and Exports in the US: An Approach with Structural Breaks. *The IUP Journal of Applied Economics*, xIII(2), 23-37.
- Yuan, F., Gouda, G. & Hongyi, L. (2015). The Impact of Financial Development on the Upgrading of China's Export Technical Sophistication. *Int Econ Econ*, 12, 257-280.
- Zhang, K.H. (2001). Does Foreign Direct Investment Promote Economic Growth? Evidence from East Asia and Latin America. *Contemporary Economic Policy*, 19(2), 175-185.
- UNCTAD. (2017). *Foreign Direct Investment*. Retrieved March 28, 2017, from <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=96740>
- UNCTAD. (2017). *Economic Trends*. Retrieved March 28, 2017, from <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>